

Lovász Irén

Dalokkal szőtt gondolatok FÉNYRŐL és ANYAGRÓL

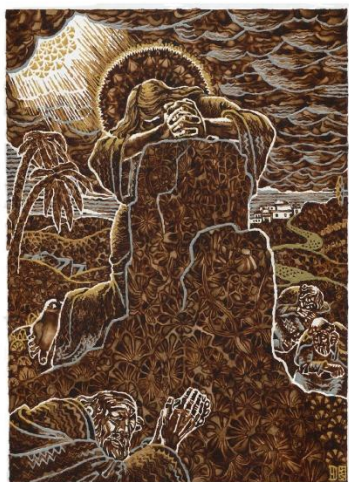
Dallos Hanna és Barcsik Géza *Miatyánk* című sorozatához

Elhangzott Barcsik Géza festő- és grafikusművész Miatyánk című kiállításának megnyitóján, amelyet Dallos Hanna (1907–1945) – „akinek az angyal válaszolt” – emlékének és szellemi örökségének tiszteletére rendeztek, Solymár, 2025. szeptember 12.

Az alábbi szöveg a kiállításmegnyitón elhangzott beszéd bővített és szerkesztett változata. Kék színben a dalok szövegeit olvashatják.

BARCSIK GÉZA

festő és grafikus

Mi Atyánk I.

DALLOS HANNA

(1907–1945)

– *akinek az angyal válaszolt* –

tiszteletére rendezett kiállítása

A kiállítást megnyitja

LOVÁSZ IRÉN

Kossuth-díjas népdalénekes, néprajzkutató, egyetemi docens

SOLYMÁR, SVÁBHÁZ

(2083 Solymár, Dózsa György utca 6.)

2025. Szeptember 12., 16.00 ÓRA

A kiállítás megtekinthető a Svábház nyitvatartási idejében

2025. szeptember 30-ig.

MMA
MAGYAR MŰVÉSZETI
AKADÉMIA

0002 MMA 25 REG
Új alkotások, 5 darab festmény megalkotásának támogatása.
Dallos Hanna (1907–1945) Mi Atyánk (Király Magyar Egyetemi Nyomda, 1933) társasjáték sorozata
és csonkán maradt életműve tiszteletére, emléke ápolására
szakmai program megvalósítását
2025. évben
a Magyar Művészeti Akadémia támogatja.

*Solymári
Golgota
Alapítvány*

1.

*Amikor még senkise voltam,
fény, tiszta fény,
a kígyózó patakokban
gyakran aludtam én.*

*Hogy majdnem valaki lettem,
kő, durva kő,
hegylejtőn jég-erezetten
hömpölygetett nagy erő.*

*És végül élni derültem,
láng, póre láng,
a szerte határtalan űrben
mutatom valódi hazánk.*

(Weöres Sándor: Ének a határtalanról)¹

A fényről szólok és a fényről dalolok, mert ez az alapmotívuma és összekötője a mai nap ünnepelt főszepelői, *Dallos Hanna* és *Barcsik Géza* grafikusművészek itt megjelenő művészetének. A fényt és a fénynek az anyaghoz való viszonyát festették meg.

Dallos Hanna (1907–1945), aki a két háború közötti évek egyik legsikeresebb illusztrátora és plakátkészítője volt, mindössze 37 évet élhetett. Sok kiadványt illusztrált barátnőjével, *Mallász Gittával* (1907–1992) közösen is, emellett könyvborítókat és számos idegenforgalmi plakátot is készítettek együtt.

Talán sokan emlékszünk még arra a különös, szép kiállításra, ami: *Szeccesszió, Art Deco, Népművészet - Női lélek, népi formák* címmel volt látható Budapesten a Hagyományok Házában 2024-ben. A kiállítás a huszadik század elejének két nagy stílusa (a szeccesszió, illetve az art deco) és a népművészet találkozását vizsgálta női alkotók sajátos perspektívájából. Olyan női művészek nézőpontján keresztül mutatta be a korszakot, mint például Lesznai Anna vagy Mallász Gitta. Munkásságuk közös pontja, hogy tudatosan fordultak a népművészet kutatása, feldolgozása és megújítása felé. Látásmódjukat, szakmai tevékenységüket izgalmas és reprezentatív tárgyak segítségével kívánták megeleveníteni, a történetmesélés eszközeivel kibontva életük és a népművészet kapcsolatát. Mallász Gitta plakátjai mellett iparművészeti, alkalmazott grafikai alkotásaira is rácsodálkozhattunk, melyek hétköznapi használati tárgyakat díszítettek.

¹A kiállításmegnyitó performansz keretében az itt sorszámokkal és kiemeléssel jelölt dalokat a beszéd közben el is énekeltük. A dalszöveget a megnyitó szövegében, adataikat és hangzóanyagukat itt hivatkozásban közlöm: Lovász Irén, Horváth Kornél, Mizsei Zoltán - Weöres Sándor: Ének a határtalanról, Hangtájkép cd/7. SVCD05, Siren Voices, 2015.
<https://www.youtube.com/watch?v=CWEj13mjbxc>.

Dallos Hanna grafikus és festőművész Budapesten és a müncheni Kunstgewerbeschule-ben folytatott tanulmányokat, majd 1928-ban szerzett oklevelet a budapesti Iparművészeti Főiskolán. Műtermében művészeti iskolát működtetett. Tanítványa volt többek között Pierre Székely szobrász is.

Hanna és Gitta még az 1920-as évek elején a budapesti Iparművészeti Főiskolán barátkoztak össze. Gitta Hannától ismerte meg a népművészetet! Hanna ugyanis szenvedélyesen gyűjtött népviseleteket, népi szötteket, bútorokat. A szőke, kék szemű Hannának, bár neológ zsidó családban született, nem volt zsidó öntudata, zsinagógába sem járt. Spirituális érzékenysége miatt nagyon nyitott volt a különböző vallási tanításokra. Távol-keleti, indiai filozófiákkal, a taoizmussal, a Bhagavad Gitával, valamint középkori keresztény teológiával is sokat foglalkozott. Jézus élete rendkívül érdekelte. Jellemző őszinte, odaadó lelkesedésére, amit az is mutat, hogy a nagyhétben három napig képes volt virrasztani a Máriaremetei templomban.

Dallos Hanna 1930-ban készítette el a *Szűz Szent Imre herceg legendája az Érdy – codex nyomán című művét*. Szövegét és képeit fába metszette. A mű a Szent Imre emlékévé tiszteletére, Szent Imre herceg halálának 900. évfordulójára készült, nagy sikert aratott, az emlékévre kitűzött grafikai díjjal tüntették ki. A korabeli szakmai kritika így méltatta a *Magyar Iparművészet* című folyóirat hasábjain:

Ez a kitüntetés méltán érte ezt a munkát, mely érettségével meghazudtolja művésze fiatalságát. Technikában, kompozícióban bravúros lapjai élesen mutatják az áhítatos hangulatot és a kort, teljes primitívségében, nemes naivitásában.²

Még csak 26 éves volt (SIC!), amikor 1933-ban *Mi Atyánk* címmel készített egy fametszetsorozatot. 1934-ben a „Kir. Magyar Egyetemi Nyomda” jelentette meg, mérete 39 × 29 centiméter, és „Dallos Hanna tíz eredeti fametszetének feliratos hártypapírral védett fekete-fehér egész oldalas reprodukcióját tartalmazza”. Dallos Hanna metszetei az Evangélium jeleneteit illusztrálják.³ A *Mi Atyánk* kiadvány előszava szerint:

Dallos Hanna szép képsorozata, mely Krisztus életéből merített jelenetekkel eleveníti meg a Miatyánk halhatatlan ígét, a fametszés nemesen zengő műfaját választotta megnyilatkozásul. A fametszet már a középkorban a vallásos érzés és művészet szolgálatában állott, a legszélesebb körök lelkéhez szólt. Dürernek és kortársainak egyes lapjait templomok előtt vagy vásárokon árusították. Tudós szerzeteseken, kancelláriai íródeákokon kívül akkoriban kevesen tudtak olvasni, kellett tehát a beszéd e képes formája, hogy mindenki számára érthető szavával hitet, örömet és vigasztalást nyújtson. Sok százados pihenés után a fametszet íme újból elindul a közönség felé, hogy Krisztus ígét

² Kosner Károly: A magyar fametszet új mesterei, Magyar Iparművészet, 1932/35. évfolyam, 9-10. szám.

³ Dallos Hanna: *Mi Atyánk*, Budapest, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, 1934.

megjelenítse. [...] Dallos Hanna nagy és szép munkát végzett az örökérvényű jelenetek egyszerűségükben is nagyszabású és drámai lüktetésű ábrázolásával, oly munkát, mely a szemlélő lelkében hosszan zengő húrokat üt meg, s mely, mint minden igazi művészet, mindenki nyelvén, mindenkinek szól.⁴

A kiadványnak szép sikere lett. Megjelenésekor a *Magyar Iparművészet*ben megint írtak róla, a fiatal művésznőt mint a szakmai közönség előtt már ismerős művészt méltatták:

Ritkán telik az utóbbi időben maradéktalan örömünk az újonnan megjelenő kiadványokban. A nehéz gazdasági viszonyok mindjobban rányomják bélyegüket a kiadványok külső formájára és furcsa módon a kiadónak és nyomdának méltán kijáró dicsérettel kezdjük sorainkat, kik mindent elkövettek, hogy a magyar fametszőművészet ezen nagy eseményét a megillető papíron, tökéletes nyomásban és kiállításban kapjuk kézhez. Dallos Hanna művészeti fejlődését a Magyar Iparművészet olvasói pontról-pontra kísérhették. ...mégis munkásságának ismerőit is meglepetéssel tölti el ez a tíz fametszetből álló, az Újtestamentum egyes részeit megjelenítő képsorozata. Túl a fiatal művésznőtől megszokott nagy technikai felkészültségen és tudáson meglep az anyag ily nagyfokú alapos ismerete. Nemcsak az Újtestamentum betűjének ismerete ez, de a tárgy klasszikus illusztrátorainak alapos ismerete, mely két gazdag matéria segítségével a téma legmélyére hatolt és a képsorozat egyes lapjai mintegy víziószerűen elevenítik meg előttünk a Miatyánk sorait.⁵

Hanna a Miatyánk sorozata valamennyi képének címet adott, ami megfelel a Miatyánk egy-egy sorának, és magyarázatokat is fűzött hozzá. Azaz leírta a cím után, mit kell látnunk a képen. Mint ahogy a drámaíró megírja a rendezőnek, színészeknek az utasításokat arra vonatkozóan, hogyan kell értelmezni a szövegét. Azt láthatjuk, hogy Hanna nem csak rendkívül érzékeny, de mennyire tudatos alkotó is volt! Nemcsak a képeken igen hangsúlyosan, de a részletező címleírásaiban, szerzői értelmezéseiben is megjelenik a FÉNY.

E kiállításon Barcsik Géza eddig elkészült első öt festménye mellett Dallos Hanna eredeti fametszetei és az 1933-as mappa megsárgult, a történelmi háttérrel felidéző kísérőlapjai is kiállításra kerültek. Mivel ezen a kiállításon most csak az első öt kép szerepel a 10 részes Miatyánk sorozatból, csak ezekről szólok. Saját kurzív kiemeléseimmel jelzem a fény megjelölését Hanna képleíró szövegében, ahogy az egyes képek címe után láthatjuk:

"I. „TI AZÉRT IMÁDKOZZATOK.” Krisztusnak csak a körvonala látszik, melyből szent *fény* árad. Az ígéket hallgató tizenkét apostol meggyötört életére a tanítás

⁴ U.o. Előszó.

⁵R.K.: A Miatyánk, Magyar Iparművészet, 1933/ 36. évfolyam, 7-8. szám, 160.

harmata hull, béke és áhítat költözik szívükbe.

II. „MIATYÁNK KI VAGY A MENNYEKBEN.” Az Egyiptomba menekülő szent család elpihent. Csak a kis Jézus van ébren s tárt karokkal imádkozik. Az égbolt megnyílik s az Atyaisten méltóságteljes alakja jelenik meg, az éj feketeségét *fényesség* tölti be.

III. „SZENTELTESSÉK MEG A TE NEVED.” Az ácsműhelyben, Szűz Mária és Szent József társaságában, a fiatal Jézus imádkozik. A fejsze a földi munkát, a felhőkből előtörő *sugarak* pedig az égi hatalom szüntelen jelenlétét jelképezik.

IV. „JÖJJÖN EL A TE ORSZÁGOD.” Jeruzsálem lázas ünnepre készül, a keleties lapos háztetőkön és az utcákon örömteli emberek karjai lendülnek előre. A láthatár lankásain *dicsfénytől* övezetten Krisztus igyekszik a város felé.

V. „LEGYEN MEG A TE AKARATOD, MIKÉPEN A MENNYBEN, AZONKÉPEN ITT A FÖLDÖN IS.” Az Olajfák-hegyén imájába elmerült Krisztus mély szomorúságát a szikla kietlen *koromsötétsége* festi alá. Borús a táj, a pálmák konyán csüggenek. Az apostolok álma csupa aggodás.” ⁶

Csak az ötödik képhez fűzött értelmezésben nem találunk a fényre vonatkozó kifejezést, hanem épp a fény hiányára, annak ellentétére való utalást: „Krisztus mély szomorúságát a szikla kietlen *koromsötétsége* festi alá.” Nyilvánvaló a szemiotikai tudatosság a fény és a fény hiányának megjelenítése tekintetében. Mindez szolgálja a mélységesen fájdalmas nap borús tájjal való érzékeltetését. Hozzá kell tennünk, hogy a kép bal felső sarkában ugyanakkor itt is ott vannak a fénysugarak. (És ez majd a Barcsik Géza képeken még nagyobb kontrasztként jelenik meg, mint Hanna fekete-fehér fametszetein.)

Fontosnak tartom kiemelni, hogy a víziószerű élmények *fény* motívuma az itt kiállított valamennyi képen - Miatyánk sorozat (1-5) - hangsúlyosan jelenik meg. Dallos Hanna már itt nagyon fiatalon, 26 éves korában, 1933-ban annyira nyitott volt a fényre és a hangra, hogy képes volt látomásokban, víziószerű üzenetekben érzékelni az anyagon túli transzcendens világ üzenetét. Majd 1943-44 közt 17 hónapig képes volt hangban is fogni az angyalok üzenetét, és képes volt továbbítani azt művészbáratainak. Fény és hang üzenetek befogadója és továbbadója, azaz spirituális közvetítője volt Dallos Hanna, aki ezzel számunkra a szakrális kommunikáció⁷ sajátos eseteinek példáját mutatja fel.

Ez egybecseng a vallásantropológiai kutatásokból ismert spirituális közvetítők azon sajátos képességeivel, ahogy a fény és hang élményeket vizuális és auditív üzenetként, látomásokként, az auditív üzeneteket sugalomként képesek fogni és közvetíteni. Saját, ez irányú vallásantropológiai kutatásokat végeztem például olyan látó parasztasszonnyal, aki az égiektől kapott látomásokat, fény- és hangüzeneteket

⁶ Dallos Hanna: *Mi Atyánk*, Budapest, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, 1934. Lásd melléklet.

⁷ vö: Lovász Irén: Szakrális kommunikáció, 2011. 19-21.

ugyancsak rendszeresen lejegyezte kézzel írott füzetéibe.⁸ De olyan kortárs nagyvárosi spirituális közvetítővel is, aki már számítógépbe jegyzi le a kapott tanításokat, üzeneteket.⁹ Ezek a látomások és hangos üzenetek általában nem álomban, hanem éber állapotban érkeznek. Hanna is nyitott szemmel, éber állapotban kapta, fogta az Angyal üzeneteit, válaszait, és továbbította azokat barátainak. Az is rendkívül figyelemreméltó, hogy az Angyal éppúgy „szolgának, szolgálóknak” és „írnoknak” nevezi Gittát és Lilit, mint ahogy a bácskai látóasszony, Erzsébet írásaiban is olvashatjuk, hogy önmagát írnoknak, írnoknőnek nevezi. Gyakran olvassuk füzetében, az égi üzenetekben megfogalmazottakat: „Írjad szolgál!”¹⁰ Az írás mint egy jobb világ reményében végzett szolgálat, más spirituális közvetítők esetében is hangsúlyosan jelenik meg: „Azzal, hogy hozunk üzeneteket, feladatunk van. Egy új, jobb világ a cél.”¹¹ – így fogalmaz Enikő, a nagyvárosi mai spirituális közvetítő, aki Hannával ellentétben önmagát médiumnak nevezi. Bár számomra Hanna a spirituális közvetítő archetípusának egy különösen érzékeny, tehetséges alakja, aki a kapott égi üzeneteket művészi kifejezésmóddal közvetítő artikulációra képes. Áldott tehetségének, a tragikusan rövidre szabott, fiatalon megtört életművének e kiállítás is tisztelettel állít emléket.

Életművének megértéséhez föl kell itt idéznünk élettörténeti háttérének meghatározó tényeit. A második világháború embertelenségének idején, az 1943-44-es évek fordulóján ez a négy fiatal művész kérdéseket tett fel egymásnak, amelyekre váratlan, különös választ, tizenhét hónapon át tartó tanítást kaptak. A beszélgetéseik helyszíne egy budaligeti ház, majd egy Garay-utcai lakás és a Katalin leányotthonból átalakított katonai varroda budai épülete volt. 1944-ben Józsefet, Hannát és Lilit deportálták, egyikük sem tért vissza. Gitta volt az egyetlen túlélő, aki egyedül maradt a beszélgetéseiket lejegyző füzetével.

2.

Meghaltam én népemért, gyászba borult felettem az ég.

Ó emberek, emberek, hogy szeretlek titeket.

ANGYALOK az egekben, sírnak a fellegekkel,

*nap, hold elsötétedik, teremtőjén bánkódik!*¹²

⁸ Lovász, Irén: „Az elme hallja, nem a fül”: Egy asszony látomásainak antropológiai megközelítése In: Pócs, Éva (szerk.) Eksztázis, álom, látomás: vallásethnológiai fogalmak tudományközi megközelítésben, Budapest, Pécs, Magyarország : Balassi Kiadó, Pécsi Tudományegyetem Kiadó, 1998. 156-173.

⁹ Lovász, Irén: „Médium vagyok” - egy női spirituális közvetítő ma Budapesten. In: Vassányi, Miklós; Seps, Enikő; Voigt, Vilmos (szerk.) A spirituális közvetítő. Budapest, Magyarország : Károli Gáspár Református Egyetem, L'Harmattan Kiadó, 2014. 305-327.

¹⁰ Lovász Irén: „Az elme hallja, nem a fül.” 117-166.

¹¹ Lovász Irén: „Médium vagyok”, 314.

¹² Nagypénteki népi vallásos ének. Gyűjtötte Erdélyi Zsuzsanna és Lovász Irén, Fedémes, 1993.
<https://open.spotify.com/track/1bCiX2ip9NR2JW59Z5gj6Q#login>

A barátai elvesztése utáni mély gyászában, az ötvenes években Mallász Gitta új műhelyt nyitott a Budán, a Batthyány utca 4. alatt. Az akkor épp Rábay Miklós vezetése alatt álló Magyar Állami Népi Együttes díszlet- és jelmeztervezője, valamint tolmácsa lett. Szakmai sikerei ellenére azokban az években, saját elmondása szerint olyan volt, mint egy élőhalott. 1960-ban a szabadságot választotta, Franciaországban telepedett le. Először ott, Párizsban 1976-ban Gitta adta közre franciául, a Francia Rádióban a négy fiatal művész tragikus sorsáról, művészetükről és a háború alatt kapott tanításokat. Azóta nyomtatásban 25 nyelven megjelent, bestseller lett. Ma már évek óta a Párizsban élő Kardos Gyöngyi gondozza az *Angyal válaszol* és Gitta négy magyarázó könyvének sorsát, mely magyarul a Fekete Sas kiadó gondozásában jelent meg. A könyv nemzetközi népszerűségének újabb mérföldkövét jelentette a MITEM nemzetközi színházi találkozó alkalmából, a könyv anyagából tartott nagy sikerű felolvasó performansz a budapesti Nemzeti Színházban.¹³ „A beszélgetések szavai erőt és reményt adnak. Ráébresztenek emberi méltóságunkra, feladatunkra és szabadságunkra. Az örök érvényű tanítások katartikusan aktuálisak. Nekünk is szólnak ébresztő útikalauzként, hogy modern világunk zaklatottságában EMBERRÉ nemesedjünk.” - írja Kardos Gyöngyi a színházi előadáshoz írt kísérszövegében.¹⁴

3.

*Fényes Nap, légy apám!
Tiszta Hold, légy anyám!
Csillagok odafenn, fivéreim.
Erdei tölgyek, nővéreim.
Rózsaujjú hajnal a szeretőm.
Mezők virágai gyermekeim.*

*Langy tenger hullámai ringatóm.
Felhő bárány paplana lágy takaróm.
Alkonyi szellő símogatóm.
Nádas zúgása muzsikaszóm.
Estéli madár dala altatóm
Éjszaka álma vígasztalóm.¹⁵*

¹³ Fény-Anyag. Felolvasó performansz az Angyal válaszol c. könyvből. 2023. június 7. Nemzeti Színház, Budapest. szereplők: Juliette Binoche, Szűcs Nelli, Varga Zsuzsa, Trill Zsolt, Hana Magimel. Dramaturgok: Kardos Gyöngyi, Sepsi Enikő, Juliette Binoche
Látvány: Kardos Gyöngyi, Liszi Renáta, Rendező: Wajdi Mouawad
<https://nemzetiszinhas.hu/eloadas/feny-anyag>

¹⁴ <https://port.hu/adatlap/szindarab/szinhas/feny-anyag/directing-45512>

¹⁵ Kardos Gyöngyi szíves közlése nagymamájától kapott imádsága alapján, Tiszanána, 2021. aug.30.
További szöveg és zene: Lovász Irén, Siófok, 2022. július 4., Lovász Irén- Lantos Zoltán: Vígasztalóm, Lovász Irén: Gyógyító hang cd/1. SVCD07, Siren Voices, 2023.
<https://www.youtube.com/watch?v=4mFhhco9ESY>

A FÉNY és az ANYAG dichotómiája a fő motívuma nemcsak az *Angyal Válaszol* könyvnek, hanem Dallos Hanna és Barcsik Géza itt látható képeinek is! Néhány vonatkozó sort idézek a fényről az *Angyal Válaszol* c. könyvből¹⁶:

- MI LÁTJUK AZ ÚJ NAPOT,

TI MÉG NEM OTT LENN. (53. beszélgetés, 312.old.)

- A kiválasztottak már látják az Új Fényt,
amire még nincs név. (18. beszélgetés, Lili, 110.old)

– A FÉNY NEM A SÖTÉTSÉGBŐL SZÜLETIK,
DE A SÖTÉT MEGHAL A FÉNYTŐL. (34. beszélgetés, Lili, 229.old)

– A kicsiny csírának sejtelve sincs,
mivé fog nőni.
Mégis duzzad, feszül, törekszik a fény felé.
Hogy mívé lesz valójában,
az a feszülés fokától függ. (36. beszélgetés, Lili, 243.old.)

-Ne hiányold, mert a FÉNY mindennél csodálatosabb!

Minden átmenet próba. Ne féld a sötétet elhagyni,

mert a *gyökér* –örökké a sötétben –

egy marad a virággal, a gyümölcssel! (30. beszélgetés, Lili, 201.old.)

4.

*Földanya lábam alatt,
Égapa fejem fölött,
Én magam a tengely,
Én magam a tengely.*

*Gyökereim erősen,
Gyökereim biztosan
Tartanak a szélben,
Tartanak a szélben.*

*Indulásra készen,
Kalandok elébe,
Erővel testemben,*

¹⁶ A könyvben közölt betűtípust és rövidítéseket alkalmazom. (L: Lili, H: Hanna, G: Gitta szövege a beszélgetésükben, B: beszélgetés száma.) Az angyal válaszol, Budapest, Fekete Sas Kiadó, 2010.

Békével lelkemben.

*Indulásra készen,
Szárnyaim erősen,
Lágyan és merészen,
Röpítenek messze.*

*Messze föl az égbe,
Vizeknek fölébe,
Tengerek mélyébe,
Vissza le a földbe.¹⁷*

– A FÉNY az egyetlen tény !

Általa van a lény.

Lény vagy és FÉNY.

(39. beszélgetés, Hanna, 262.old.)

– Már nem számáron közeledik a FÉNY, mely vakít.

Új Neve áldott legyen !

Új FÉNY, mely árnyéket nem terem többé.

MERT AZ ÚJ ANYAG ÁTLÁTSZÓ LESZ –

ÖRÖKKÖN ÖRÖKKÉ.

(55. beszélgetés, 322-323.old.)

– Újul a föld,

újul az ég.

A FÉNY kigyúl.

Múlik a sötét.

A Hét Láng még vakít.

ÚJ SZEM SZÜLETIK,

MELYEN ÁT

MINDENKI LÁT,

azt, amit hordozni bír.

(57. beszélgetés, 327.old.)

5.

*Én vagyok az, aki nem jó,
fellegajtó nyitogató,
nyitogatom a felleget, a felleget,
sírok alatta eleget, hateha...¹⁸*

¹⁷ Lovász Irén: Mantra, Belső Hang CD, SVCD02, SIREN VOICES 2007.

<https://www.youtube.com/watch?v=MnEADtdm3Sk>

¹⁸ Ezt a népdalt a kiállításmegnyitó közönsége spontán együtt énekelte velem.

https://www.youtube.com/watch?v=yT_2v-TszYI

Ez az ismert kalotaszegi magyar népdal adja számomra ugyanannak a jelenségnek a metaforáját, amit az Angyal az ember Híd szerepével ír le. A teremtetten és a teremtő világ 7 fokozatában az ember helyét és feladatát a világegyetemben az angyal a középső, 4. fokra helyezi, a két világ közt lévő szakadék áthidalására. Ez az ember feladata: az áthidaló résben összekapcsolni a teremtetten világot a teremtő világgal.

TETEMTETT és TEREMTŐ VILÁG.

A KETTŐ KÖZT SZAKADÉK.

Figyelj! Te *magad vagy a híd*. (19. beszélgetés, Gittta, 113.old.)

Ezt több vallásantropológiai mű úgy jelez, mint az égi és a földi világ közti hasadék, szakadék, melyet a rítus és az ima képes áthidalni, annak az általános, antropológia szerepére utalva. Értelmezésemben ez a szakrális kommunikáció¹⁹ általános, leggyakoribb jelensége. Épp ennek a gesztusnak a metaforája a Fellegajtó nyitogató népdalunk is.

Az Angyal Válaszol c. könyvben az élet 7 fokát: ásvány (1), növény (2), állat (3), ember (4), angyal (5), szeráf (6), Ő (7) láthatjuk a sematikus ábrán érzékeltetve. (38. tanítás, Lili, 258.old.) Mint megtudjuk Gittától,²⁰ Hanna rajzai alapján láthatjuk mi is ma ilyennek ezt a világmodellt. „Jegyzeteimet tisztázva időnként Hannához fordultam egyes részek megvilágítását kérve. Ő pedig szóbeli magyarázat helyett gyakran sematikus erővonalakkal rajzolta le, amit a Beszélgetések folyamán érzékelt.” Érdemes tehát azt meglátnunk, hogy Hanna látó-láttató-és látnoki képessége és rendkívüli vizuális megjelenítő tehetsége már itt is, ebben is megmutatkozik.

Fontos azt is hangsúlyoznunk, hogy ez a 4. létfokban megmutatkozó, a középben egyesülő, eggyé váló út az emberé, ki épp ezáltal az egyesülés által válhat teljes Emberré. Ezzel az összpontosítással lehet „az Ember minden teremtő erő gyújtópontja”.²¹ Azaz értelmezésemben az emberhez méltó emberi feladat a teremtésben való részesedés, az alkotó, teremtő kreativitás, ami kivált a MŰVÉSZ ember valódi sajátossága, lehetősége és egyben felelőssége. Ahogy az Angyal nevezi, Fény-Gyermek, vagy Fény-Anyag.²²

Bővebben és konkrétabban is megjelenik az embernek (kivált a művész embernek) ez az alkotó, teremtő feladata, az alkímiára való képessége és a világokat összekötő szerepe abban, ahogy Gittának mondja az Angyal:

- Átalakító vagy...

MAGADBA FOGADOD A ROSSZAT,

¹⁹ Lovász Irén: Szakrális kommunikáció, második kiadás, L'Harmattan-Károli könyvek, 2011.

²⁰ Mallász Gitta: az angyal válaszol – ahogy én megéltém, Budapest, Fekete Sas Kiadó, 2019. 125-126.

²¹ u.o. 127.

²² u.o. 131.

ÉS ALKOTSZ BELŐLE JÓT....

Az ember jogar Isten kezében.

A jogar összekötő fent és lent között. (29. beszélgetés, Gitta, 190-191.old)

6.

*A fényes nap immár elnyugodott
A föld szintén sötétben maradott
Nappali fény éjjelre változott
Fáradtaknak nyugodalmat hozott...²³*

A művészelődökre, Dallos Hannára és barátaira való emlékezésünket ezzel az énekelt estéli imádsággal zárjuk. Hogyan kapcsolódnak ők a mai nap ünnepének másik főszereplőjéhez, Barcsik Gézához²⁴? Mindenekelőtt úgy, hogy Mallász Gitta egykor a Magyar Állami Népi Együttes grafikusa, díszlet- és jelmeztervezője, plakátraajzolója, valamint tolmácsa lett. Barcsik Géza kortárs művésziünk pedig az utóbbi években grafikusként, díszlettervezőként ugyancsak jelenős művekkel gazdagította a Magyar Állami Népi Együttest, díszlettervezőként is. Ő a COVID-járvány bezártsága alatt talált rá Dallos Hanna művészetére, először a Nagyvárosi magány című fametszete érintette meg, majd, hamarosan rátalált Hanna Miatyánk sorozatára, amit sikerült megvásárolnia. Ezután elkezdett alaposabban megismerkedni Hanna művészetével.

„Tragikus sorsa, transzcendens beszélgetése az angyalal és mély hitet, emberséget, magyar keresztény hagyományokat éltető munkássága megrázó erővel hatott rám.

Elhurcolása előtt Solymártól kőhajításnyira, Budaligeten élt és alkotott, itt jegyezték le péntek délutáni beszélgetéseit barátai. 80 éve – 1945. március 1-én – halt meg a koncentrációs táborba tartó vonaton. Harmincnyolcadik életévét már nem tölthette be. Emléke és munkássága előtt tisztelegve készítettem el első öt festményemet a Magyar Művészeti Akadémia támogatásával és a Solymári Golgota Alapítvány segítségével a 10 darabos fekete-fehér fametszet sorozat tiszteletére.”- vallott Barcsik Géza e a kiállításához írott kísérszövegében.

Barcsik Géza festő-grafikusnak régi, komoly kapcsolata van a fénnel, a NAPPAL. Gondoljunk a Magyar Állami Népi együttes híres, nagy sikerű NAPLEGENDA című előadásának díszleteire, grafikáira,²⁵ vagy a Vágtázó Halottképek Zenekar

²³ Moldvai csángó estéli imádság részlete. <https://www.youtube.com/watch?v=cwMYZMHl5Xo&t=10s>

²⁴ Barcsik Géza (Győr, 1963. szeptember 3. –) grafikusművész. Apai ágon erdélyi származású családban született. 1989-ben végezte el a Magyar Iparművészeti Főiskolát, majd 1991-ben a mesterképzést is. Grafikai tevékenysége mellett fest és fotózik is. Solymáron él.

²⁵ <https://hagyomanyokhaza.hu/hu/mane/program/naplegenda/20200116-1900>

lemezborítóira, plakátjaira.²⁶ Ezeken a műveken a nap ősi, mágikus, teremtménye, mint alapotívum és alaperő uralja a képek tereit.

Itt, a most kiállított *Miatyánk* sorozat első öt darabján az égi fény sugarai uralják a képeket. Már Dallos Hanna művein is, de ott a fametszeteken a fekete-fehérben más hatása van a fénynek, ha mégoly erős is. Itt ezeken a festett képeken Barcsik Géza ARANNYAL jeleníti meg az égi fényt, a napot. És a föld színeivel, a barna diópáccal képviseli a földi valóságot. Ennek a kettőssége az égi-földi, a ragyogó és sötét dichotómiája csodálatosan szolgálja a mű üzenetét, az alkotó, alkotók szándékát.

Az arannyal és ezüsttel Barcsik Géza olyan kifinomult, mesterségbeli fogásokkal tudja érzékeltetni az égi FÉNY fennkölségét, ami Hanna fekete-fehér fametszetein az eszköz- és stílusválasztás miatt sem lehetett annyira explicit, aprólékosan megmunkált és érzékletes. Figyeljünk csak a napsugár áradásának elegáns, mennyei cirádáira és nemességére (2,3.kép), ami különösen mennyei és fennkölt, amint dicsfényként övezi a Jeruzsálembé bevonuló Krisztust (4. kép). A földi barnák, drappok, homok- és földes-fás színek alkalmazásai pedig segítették őt abban, hogy kidolgozza apró részletekkel a földet ábrázoló felületeket, akár a növényeket, állatokat, köveket és az embereket. (1,2,3,4,5.) Még a jeruzsálemi házakat is alaposan tanulmányozta, hogy a legméltóbb felületet tudja megrajzolni. (4.kép.)

„Azért is szeretem a diópáccot, mert a vízben oldódva fantasztikus struktúrákat hoz létre, és amikor festek, nagyon sok szerepet hagyok a "véletlennek". Ettől van feszültség a képekben, ami inspirál” - írta nekem Barcsik Géza egy magánlevélben. - „És itt nem lehet hibázni, mert nem lehet javítani. Csak nyugodt és teljesen koncentrált állapotban vezethető a kéz ezekkel a sérülékeny, nemes anyagokkal.” A diópácc a föld anyaga, természetes, nincs benne semmi szintetikus. Bár az arany is a föld, a természet terméke, de nemességével, ragyogásával mégis az égi szféra, a transzcendens metaforája.

Találtam az interneten, és megmutattam Gézának egy káprázatos videót az arany és a higany találkozásáról.²⁷ Az arany minden más fémhez képest magasztosabb és szebb fényvirágokat produkál! Visszaköszönnek a higannyal találkozó aransugarakból Barcsik Géza régebbi és mai mandaláinak alapstruktúrái. De az is, ahogy ezeken a képeken jelenítette meg a fényt, a nap nemes sugárzását, ami itt: az égi fény, tiszta fény, isteni fény metaforái. „Nagyon köszönöm a magyarázatot is, nem véletlen, hogy a világunkban a *higany kebelezi be az aranyat és nem fordítva.*” - válaszolta levelémre.

Végezetül ki kell mondanunk, hogy Barcsik Géza művei a tisztelet kifejezői Dallos Hanna művészetére. Valójában parafrázisok. De mégis önálló művek. Olyan, mint mikor egy zeneszerző átdolgoz, feldolgoz és megragad, megtart egy motívumot, de új

²⁶ <https://vhk.hu/diszkografia>

²⁷ <https://www.facebook.com/watch/?v=1473246140537260>

formában, saját művészi kézjegyet ott hagyva, saját stílussal teremti újjá a régit. Itt is ilyesmi történt. DH és BG névjegyei, grafikai szignója egyaránt ott vannak a képeken.

Barcsik Géza tisztelettel megtartja, de megújítva értelmezi Dallos Hanna majdnem 100 éves műveit. Ezzel új fényt is ad az elfeledni látszó, szebb jövőt és elismertséget érdemlő, fiatalon megtört életműnek. Barcsik Gézának köszönjük, hogy csodálatos, arannyal, ezüsttel ragyogó diófafácos festményeivel - melyek értéke önmagukban is vitathatatlan - , ráirányította a mai figyelmet Dallos Hanna művészetére is!

Izgatottan várjuk, hogy elkészüljön a Miatyánk sorozat következő öt művével is!²⁸

²⁸ Barcsik Géza kiállítása ezzel az egyelőre elkészült öt képpel és a Dallos Hanna fametszeteivel 2025 során az alábbi címmel az alábbi időkben és helyeken nyílt meg: Barcsik Géza festő és grafikus Miatyánk kiállítás sorozata Dallos Hanna (1907–1945) – akinek az angyal válaszolt – tiszteletére: *Solymár*, Svábház – 2025. szeptember 12., *Budapest*, Máriaremete-Hidegkúti Ökumenikus Általános Iskola – 2025. Október 6., *Győr*, Révai Miklós Gimnázium – 2025. november 12., *Szentendre*, VinczeMill Műhelygaléria – 2025. december 5.